

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาแหล่งความรู้ข่าวสารของชาวชนบทในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น
- 1.2 เพื่อศึกษาสภาพการอ่านของชาวชนบทในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 1.3 เพื่อศึกษาความสนใจ และความต้องการในการอ่านของชาวชนบท

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นชาวชนบททั้งเพศชายและหญิง อายุ 15-50 ปี อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ 9 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนทั้งหมด 298 คน เป็นเพศชาย 173 คน เพศหญิง 125 คน ผู้ตอบแบบสอบถามต้องจบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถอ่านออกเขียนได้

2.2 สถานที่เก็บข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มตำบลต่าง ๆ 9 ตำบล จาก 14 ตำบล และจาก 9 ตำบลนั้น ได้เลือกกลุ่มหมู่บ้านตำบลละ 1 หมู่บ้าน รวม 9 หมู่บ้าน ซึ่งทั้ง 9 หมู่บ้าน มี 131 ครัวเรือน เลือกศึกษา 298 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งข้อมูลเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะทั่วไปของผู้ตอบ เป็นแบบให้เลือกตอบ และแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแหล่งความรู้ ข่าวสารของชาวชนบท เป็นแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการอ่านในชีวิตประจำวันของชาวชนบท เป็นแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของชาวชนบท ที่มีต่อเรื่องแต่ละประเภทเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการอ่านของชาวชนบท ที่มีต่อเรื่องแต่ละประเภท โดยให้ผู้ตอบเลือกประเภทของเรื่องที่ต้องการอ่านมากที่สุด 3 ประเภท ตามที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม

2.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2527 - วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2527

2.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมด มีจำนวน 298 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.13

2.5.2 นำแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ทุกคำตอบ

2.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.6.1 ตอนที่ 1, 2, 3 และ 5 คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ (Percentage Ratio)

2.6.2 ตอนที่ 4 เมื่อให้ค่าน้ำหนักของคำตอบแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 แหล่งความรู้ข่าวสารของชาวชนบท

แหล่งความรู้ข่าวสารของชาวชนบท ที่เป็นรูปแบบการรับทราบข่าวสารทุกประเภท ทั้ง 10 แหล่งนั้น จำแนกตามระยะทางของหมู่บ้าน เพศ อายุ และอาชีพ ปรากฏว่า วิถีเป็นแหล่งความรู้ข่าวสารที่สำคัญที่สุดคือ ร้อยละ 26.81 ส่วนภาพยนตร์ เป็นแหล่งความรู้ข่าวสารที่สำคัญ

น้อยที่สุดคือ ร้อยละ 0.19 รูปแบบการรับทราบข่าวลือารทุกประเภทเรียงตามลำดับความสำคัญ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ (ตารางที่ 11-14)

1. วิทยุ	ร้อยละ 26.81
2. ผสม. อสม.	ร้อยละ 17.43
3. พัฒนาการ เกษตรกร	ร้อยละ 13.99
4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ปกครอง	ร้อยละ 12.86
5. โทรทัศน์	ร้อยละ 12.22
6. หนังสือพิมพ์ หนังสือ วารสาร จุลสาร	ร้อยละ 6.87
7. ครู	ร้อยละ 5.39
8. พ่อค้าแนะนำ	ร้อยละ 2.42
9. เอกสารใบปลิว ป้ายโฆษณา	ร้อยละ 1.82
10. ภาพยนตร์เร่	ร้อยละ 0.19

3.2 ลักษณะการอ่านในชีวิตประจำวันของชาวชนบท

3.2.1 ชาวชนบทที่อาศัยอยู่ทุกหมู่บ้าน ทุกเพศ ทุกระดับอายุ และทุกอาชีพ สิ้นใจอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์รายวันมากที่สุด ร้อยละ 76.17 รองลงมาได้แก่ หนังสือ ร้อยละ 9.73 ตำราเรียน ร้อยละ 8.05 วารสาร ร้อยละ 5.71 และจุลสาร ร้อยละ 0.34

3.2.2 สิ่งพิมพ์ที่ชาวชนบททุกหมู่บ้าน ทุกเพศ ทุกระดับอายุ และทุกอาชีพ ได้อ่านมากที่สุดในชีวิตประจำวันคือ หนังสือพิมพ์รายวัน ร้อยละ 61.41 หนังสือ ร้อยละ 16.11 ตำราเรียน ร้อยละ 13.09 เอกสารใบปลิว ใบโฆษณา จุลสาร อักษรตามกล่องผงซักฟอกและ อักษรตามปฏิทิน ร้อยละ 6.37 วารสาร ร้อยละ 3.02 ส่วนจุลสารไม่มีผู้ใดอ่านเลย

3.2.3 ระยะเวลาที่ชาวชนบทใช้ในการอ่านสิ่งพิมพ์ในสัปดาห์หนึ่ง ๆ น้อยกว่า 1 ชั่วโมง มีมากที่สุดคือ ร้อยละ 50.67 รองลงมาได้แก่ อ่านประมาณ 1-2 ชั่วโมง ร้อยละ 22.49 อ่านมากกว่า 6 ชั่วโมง ร้อยละ 12.75 อ่านประมาณ 2-4 ชั่วโมง ร้อยละ 8.39 อ่าน ประมาณ 4-6 ชั่วโมง ร้อยละ 5.70

3.2.4 สถานที่อ่านสิ่งพิมพ์ของชาวชนบท

ชาวชนบทส่วนใหญ่อ่านสิ่งพิมพ์ที่บ้าน ร้อยละ 41.95 รองลงมาอ่านตามร้านขายของ ร้อยละ 22.15 อ่านตามสถานที่ทำงาน เช่น โรงเรียน ที่ว่าการอำเภอ สถานีอนามัย ห้องสมุด และสำนักงานเกษตร ร้อยละ 17.45 อ่านตามสถานที่อื่น ๆ เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 8.05 อ่านที่บ้านเพื่อนบ้าน ร้อยละ 6.71 และอ่านตามร้านกาแฟ ร้อยละ 3.69

3.2.5 สาเหตุที่ชาวชนบทไม่ได้ อ่านสิ่งพิมพ์ หรือได้อ่านบ้างแต่ไม่เพียงพอกับ

ความต้องการนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากไม่มีเวลาอ่าน เพราะต้องประกอบอาชีพ ร้อยละ 75.50 รองลงมาคือ มีสิ่งพิมพ์แต่ไม่ตรงกับความต้องการ ร้อยละ 8.73 ลายตาไม่ดี ร้อยละ 8.05 ไม่มีสิ่งพิมพ์อ่าน ร้อยละ 5.71 ไม่ได้อ่านเพราะไม่ย่อากอ่าน ร้อยละ 2.01

3.2.6 วิธีหาอ่านสิ่งพิมพ์ของชาวชนบท ชาวชนบทส่วนมากจะจัดหาโดย

วิธีการซื้อ ร้อยละ 46.06 รองลงมาคือ ขอยืมจากเพื่อน ร้อยละ 28.54 ไปอ่านที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 10.43 ขอยืมจากโรงเรียน ร้อยละ 8.07 ขอยืมจากห้องสมุดประจำชน ร้อยละ 5.32 และขอยืมจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย ร้อยละ 1.58

3.2.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านสิ่งพิมพ์ ชาวชนบทเห็นว่า การอ่านสิ่ง

พิมพ์มีประโยชน์คือ ช่วยให้มีความรู้กว้างขวาง ร้อยละ 81.54 รองลงมาคือ ช่วยให้เข้าใจโลก ชีวิต และคนอื่นมากขึ้น ร้อยละ 43.29 ช่วยให้เห็นแนวทางประกอบอาชีพ และได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ร้อยละ 38.59 เท่ากัน ช่วยให้อ่านหนังสือได้เร็วและคล่องขึ้น ช่วยให้ไม่ลืมหนังสือ ร้อยละ 28.86 ช่วยให้ได้รับความเพลิดเพลิน ร้อยละ 26.7 และไม่มีประโยชน์อะไร ร้อยละ 1.01

3.3 ความสนใจในการอ่านของชาวชนบท

ความสนใจในการอ่านของชาวชนบท มี 3 ระดับ คือ สนใจมาก สนใจปานกลาง และสนใจน้อย ส่วนระดับความสนใจมากที่สุด และสนใจน้อยที่สุดนั้น ไม่มีเรื่องประเภทใดอยู่ในระดับความสนใจดังกล่าว ประเภทของเรื่องที่ชาวชนบทสนใจอ่านน้อยคือ การ์ตูน ส่วนประเภทของเรื่องที่สนใจมากที่สุด สนใจปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ

ระดับความสนใจมาก

1. การเพาะปลูก การทำนา การทำสวนครัว
2. ปัญหาการครองชีพ
3. การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงหมู รั้วควาย ปลา เป็ด ไก่
4. โรค การป้องกัน การรักษา และการใช้ยา
5. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย
6. การใช้ปุ๋ยและการกำจัดศัตรูพืช
7. พุทธศาสนา เช่น หลักธรรมสำคัญในพุทธศาสนา
8. ขนบธรรมเนียมประเพณี
9. การปฐมพยาบาล
10. กีฬาต่าง ๆ
11. ปัญหาเรื่องเพศ การสมรส และการวางแผนครอบครัว

ระดับความสนใจปานกลาง

1. การเลี้ยงอบรมเด็ก การพยาบาลในบ้าน
2. การตกแต่งและการจัดบ้านเรือน
3. อาหาร - การทำขนม
4. การถนอมอาหาร
5. ล่ารดดีท้องเที่ยว
6. ดารานักร้อง นักแสดง
7. การเลือกซื้อและการตัดเย็บเสื้อผ้า
8. งานช่างไม้
9. นวนิยาย
10. เรื่องสั้น

3.4 ความต้องการในการอ่านของชาวชนบท

ความต้องการในการอ่านเรื่องประเภทต่าง ๆ ของชาวชนบท จำแนกตามระยะทางของหมู่บ้าน เพศ อายุ และอาชีพ ปรากฏว่า ประเภทของเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในความต้องการอ่านของชาวชนบท เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

1. การเพาะปลูก การทำนา การทำสวนครัว
2. พุทธคำสอน
3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย
4. ปัญหาการครองชีพ
5. การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงหมู วัวควาย ปลา เป็ดไก่
6. กีฬาต่าง ๆ
7. ปัญหาเรื่องเพศ การสมรส และการวางแผนครอบครัว
8. การใช้ปุ๋ย และการกำจัดศัตรูพืช
9. ขนบธรรมเนียมประเพณี
10. โรค การป้องกัน การรักษาและการใช้ยา
11. การเลี้ยงอบรมเด็ก การพยาบาลในบ้าน
12. ดารา นักร้อง นักแสดง
13. อาหาร - การทำขนม
14. นวนิยาย
15. เรื่องสั้น
16. การตกแต่งและการจัดบ้าน
17. งานช่างไม้
18. หนังสือเพลง
19. เครื่องแต่งกาย และเครื่องสำอางเสริมการแต่งกาย
20. การเลือกซื้อและการตัดเย็บเสื้อผ้า
21. สำนึกดีท่องเที่ยว
22. การสุท
23. การถนอมอาหาร
24. นิทาน
25. การปฐมพยาบาล

4. อภิปรายผล

4.1 แหล่งความรู้ข่าวลือของชาวบ้าน

จากการจัดอันดับความสำคัญของแหล่งความรู้ข่าวลือที่เป็นรูปแบบในการรับทราบความรู้ข่าวลือของชาวชนบทนั้น ปรากฏว่า วิทยุมีความสำคัญอันดับหนึ่ง เพราะวิทยุเป็นสื่อประเภทเดียวที่เข้าถึงประชากรทั้งในเขตเมืองและชนบทอย่างกว้างขวางที่สุด (เวทย์ ธิโนปสัย 2517 : จ-จ) แทบทุกครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามจะมีวิทยุเป็นของตนเอง ซึ่งสามารถรับฟังข่าวลือได้ด้วยขณะที่ทำงาน และรายการวิทยุก็มีทั้งประเภทบันเทิงและสารคดีความรู้ จึงทำให้วิทยุเป็นแหล่งความรู้ที่มีความสำคัญมากที่สุด

แหล่งความรู้ข่าวลือที่มีความสำคัญอันดับสองคือ ผู้สื่อข่าวสารานุกรม (ผลล.) และอาสาสมัครสารานุกรมหมู่บ้าน (อลม.) ทั้งนี้เพราะประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นกันดาร และอยู่กระจัดกระจายกันออกไปในพื้นที่อันกว้างขวางทั่วประเทศ มีทางเลือกใช้บริการทางการแพทย์และสารานุกรมน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลย ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของบริการรักษาพยาบาลของรัฐ หรือของเอกชน แต่ในผู้ที่ประชาชนอยู่นั้นเป็นกลุ่มก้อนมากพอสมควร เริ่มตั้งแต่ระดับหมู่บ้านและตำบล เป็นต้นมา จึงได้เริ่มมีบริการพื้นฐานด้านนี้ขึ้นมาบ้าง เช่น มีสำนักงานผดุงครรภ์ และสถานีอนามัย โดยมีบุคลากรต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครสารานุกรมหมู่บ้าน (อลม.) ผู้สื่อข่าวสารานุกรม (ผลล.) แพทย์ประจำตำบล หมอตำแย แพทย์แผนโบราณ ผดุงครรภ์ เจ้าหน้าที่สารานุกรม โดยเฉพาะ ผลล. อลม. นั้น ชาวชนบทมีโอกาสพบปะได้ง่ายเพราะคัดเลือกและฝึกชาวบ้านในหมู่บ้านให้มาช่วยประสานงานระหว่างชาวบ้านกับบริการทางการแพทย์และสารานุกรมของรัฐ (ปัญญา สัมบูรณ์ศิลป์ และ ลูจันต์ ปริชามารถ 2524 : 82) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวชนบทกับ ผลล. อลม. ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน และได้รับความรู้ ข่าวลือด้านการแพทย์จาก ผลล.อลม.

แหล่งความรู้ข่าวลือที่มีความสำคัญอันดับสามคือ พัฒนาการ เกษตรกร เพราะ พัฒนาการ เกษตรกรเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชาวชนบทในด้านที่ต้องนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ไปเผยแพร่ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการเกษตรกรรมแผนใหม่ เช่น การทำนา-ทำไร่ การเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนการใช้ปุ๋ยและการกำจัดศัตรูพืช ซึ่งชาวชนบทได้อาศัยพัฒนาการและเกษตรกรเป็นแหล่งความรู้ข่าวลือ

แหล่งความรู้ข่าวลือประเภทที่สามนี้ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ปกครองก็มีความสำคัญกับชาวชนบท เพราะอยู่ใกล้ชิด ได้พบปะกับลูกบ้านอยู่ทุกวัน ได้พูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกับลูกบ้าน

เป็นประจำ และต้องเข้าประชุมที่อำเภอทุกเดือน หรือทางราชการมีข่าวสารอะไรก็จะติดต่อไปที่
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้วทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะแจ้งให้ลูกบ้านของตนได้ทราบ

แหล่งความรู้ข่าวสารที่น่าสนใจอีกแหล่งก็คือโทรทัศน์ ปัจจุบันนี้ชาวชนบทได้มีการ
 พัฒนาเป็นอย่างมาก แทบทุกหมู่บ้านจะมีไฟฟ้าใช้ ราคาโทรทัศน์ก็ถูกลง ชาวชนบทสามารถซื้อเป็น
 ของตนเองได้ หรือขอดูตามบ้านเพื่อนบ้าน ทำให้ชาวชนบทสนใจดูโทรทัศน์มากขึ้น และโทรทัศน์
 มีการเล่นภาพเพื่อเพิ่มความเข้าใจของผู้ชมได้ (สงวน วิศิธรสาร 2515 : 429) และชาว
 ชนบท อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถเปิดเครื่องรับรายการโทรทัศน์ได้ทั้งจากสถานี
 โทรทัศน์ที่สีในท้องถิ่น และสถานีที่กรุงเทพมหานครได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้โทรทัศน์จึงเป็นแหล่งความรู้
 ข่าวสารที่สำคัญของชาวชนบทด้วย

แหล่งความรู้ข่าวสารประเภทหนังสือพิมพ์ หนังสือ วารสาร จุลสาร ก็มีความ
 สำคัญกับชาวชนบทเช่นกัน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในชีวิตประจำวันชาวชนบท
 ได้อ่านหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 61.41 (ตาราง 19) เพราะหนังสือพิมพ์นั้นประกอบไปด้วยความรู้
 ข่าวสารทุกประเภท เช่น ข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง ข่าวสังคม ข่าวกีฬา ข่าวการประกอบอาชีพ
 และความรู้ทางการแพทย์ ซึ่งความรู้ข่าวสารเหล่านี้ล้วนปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ
 หนังสือพิมพ์มีราคาถูกและแพร่เข้าไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ได้โดยง่าย ซึ่งจากผลการวิจัยนี้ชาวชนบท
 ได้รับทราบความรู้ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 6.87 และปัจจุบันนี้ ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ส่วน
 ใหญ่จะมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แต่สิ่งพิมพ์จะไม่ทันสมัยหรือทันต่อเหตุการณ์ จึงทำให้ชาวชนบท
 ไม่ได้สนใจไปอ่านมากเท่าที่ควร ถ้าจะซื้อหนังสือพิมพ์สำหรับอ่านเอง ชาวชนบทก็ยังไม่เห็นความ
 สำคัญของสิ่งพิมพ์นี้มากนัก เพราะอาศัยรับทราบความรู้ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ บ้างแล้ว ซึ่งผล
 การวิจัยนี้ได้สนับสนุนการวิจัยของ เวทย์ ธีโรปสัย (เวทย์ ธีโรปสัย 2517 : จ-ฉ) ซึ่งได้ทำการ
 วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อมวลชน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากร
 ในเขตเมืองและชนบท ได้เสนอแนะไว้ว่า จำนวนประชากรชนผู้ที่มีความสามารถในการอ่านสื่อประเภท
 หนังสือพิมพ์ มีมากในชนบท ซึ่งหากสามารถทำให้หนังสือพิมพ์สามารถแพร่เข้าถึงประชาชนมากขึ้นแล้ว
 การสื่อสารโดยสื่อมวลชนประเภทนี้จะเป็นสื่อนำความคิด ที่คนคิด และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากเมือง
 ไปสู่ชนบทได้มากและรวดเร็วขึ้น แต่สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านที่ไปศึกษา สิ่งพิมพ์ที่มีในที่อ่านหนังสือ
 ประจำหมู่บ้านเป็นสิ่งพิมพ์ที่ไม่ทันสมัยหรือไม่ทันต่อเหตุการณ์ ขาดคนดูแลรักษา ส่วนสิ่งพิมพ์ที่มีที่

ห้องสมุดโรงเรียนในหมู่บ้าน ชาวชนบทส่วนมากจะไม่ไป นอกจากมีธุระจำเป็นเท่านั้น ส่วนความสามารถในการอ่านนั้นทางศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น ได้ทำการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ และมีโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) (การศึกษาออกโรงเรียน, กรม. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น 2525)

แหล่งความรู้ข่าวสารประเภทครู ก็เช่นเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ปกครอง แต่ครูเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของนักเรียน ชาวชนบทส่วนมากจะไม่ได้รับความรู้โดยตรงจากครู แต่นักเรียนจะเป็นผู้กระจายความรู้นั้นไปสู่พ่อแม่พี่น้องและเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นรูปแบบการรับทราบข่าวสารที่มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 7 (ร้อยละ 5.39)

แหล่งความรู้ข่าวสารประเภทพ่อค้าแนะนำ แต่ก่อนนั้น ชาวชนบทรับทราบข่าวสารข่าวสารต่าง ๆ จากพ่อค้าแนะนำ เช่น ด้านการแพทย์ ชาวชนบทไปซื้อยาจากร้านขายยา แต่ปัจจุบันมี ผลล. อสม. มาให้คำแนะนำปรึกษา ด้านการเกษตร ราคาสินค้า ชาวชนบทต้องขายสินค้าตามราคาพ่อค้ากำหนด แต่ปัจจุบันนี้ราคาสินค้าจะประกาศให้ทราบตามสถานีวิทยุ และพัฒนาการเกษตรก็มีส่วนช่วยในการบอก ทำให้แหล่งข่าวสารประเภทนี้ไม่ค่อยมีความสำคัญมากนัก

แหล่งความรู้ข่าวสารประเภทเอกสารใบปลิว ป้ายโฆษณา ชาวชนบทสนใจอ่านน้อยมาก อาจจะเป็นเพราะชาวชนบทต้องประกอบอาชีพ (ร้อยละ 75.50) และได้รับความรู้ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ พอเพียงแล้ว

แหล่งความรู้ข่าวสารที่มีความสำคัญน้อยที่สุดคือ ภาพยนตร์เร่ เดิมชาวชนบทได้รับความบันเทิงและความรู้จากภาพยนตร์ แต่ในปัจจุบันนี้การคมนาคมสะดวก ชาวชนบทเข้าไปหาความบันเทิงใจในตัวเมืองกันมาก ได้รับทราบข่าวสารข่าวสารจากทางอื่น จึงทำให้ภาพยนตร์เร่เป็นแหล่งความรู้ข่าวสารที่มีความสำคัญน้อย

จากแหล่งความรู้ทั้ง 10 แหล่งนั้น จะเห็นได้ว่า กระทั่งหลัก 4 กระทั่งวง คือ กระทั่งวงมหาดไทย กระทั่งวงศึกษาธิการ กระทั่งวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทั่งวงสาธารณสุขุ ได้เข้าถึงประชาชนมาก เจ้าหน้าที่จาก 4 กระทั่งวงนี้ได้กลายเป็นรูปแบบในการรับทราบข่าวสารความรู้ที่สำคัญของชาวชนบท ซึ่งได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

4.2 สภาพการอ่านในชีวิตประจำวันของชาวชนบท

จากผลการวิจัยปรากฏว่าในด้านความสนใจในการอ่านสิ่งพิมพ์ ชาวชนบทสนใจอ่านหนังสือพิมพ์รายวันมากที่สุด (ร้อยละ 76.17 ตารางที่ 15-18) ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีผู้อ่านกว้างขวางกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากหนังสือพิมพ์เสนอข่าวสดทันต่อเหตุการณ์ และเรื่องราวที่น่าสนใจทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ธุรกิจบันเทิง กีฬา เป็นต้น และยังหาซื้อได้ง่าย ราคาไม่แพง และไม่จำกัดพื้นความรู้ของผู้อ่านด้วย (ประยงค์ พิพัฒนกิจจำรูญ 2524 : 84) นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีภาพประกอบ ภาษาก็สั้น ง่าย และจุใจความ ประการสำคัญคือการพาดหัวข่าว ซึ่งเป็นแรงดึงดูดใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจอ่านเรื่องราวโดยตลอด และจากผลการวิจัยยังพบว่า ในชีวิตประจำวันของชาวชนบทได้อ่านสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด ร้อยละ 61.41 (ตารางที่ 19-22) ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ชนิดเดียวกันกับความสนใจ แสดงให้เห็นว่าชาวชนบทสนใจอ่านหนังสือพิมพ์มาก และหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่ได้เข้ามามีส่วนพัวพันกับชีวิตประจำวัน เพราะการรับรู้ข่าว บทความ ล่ามคติ และวิทยาการแผนใหม่ หนังสือพิมพ์จะเป็นผู้เสนออย่างบริบูรณ์ (บำรุง ลุขพรธน์ 2515 : 416) ซึ่งเวลาที่อ่านอาจจะเป็นเวลาที่ว่างจากการทำงาน เพราะผลการวิจัยปรากฏว่า ในสัปดาห์หนึ่ง ๆ ชาวชนบทได้อ่านสิ่งพิมพ์น้อยกว่า 1 ชั่วโมง มีมากที่สุด จำนวน 151 คน หรือร้อยละ 50.67 (ตารางที่ 23-26)

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบว่าชาวชนบทยังอ่านสิ่งพิมพ์น้อยมาก ถึงแม้ว่าจะได้อ่านแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการนั้น สาเหตุสำคัญที่สุดคือ ชาวชนบทไม่มีเวลาอ่านเพราะต้องประกอบอาชีพถึงร้อยละ 75.50 (ตารางที่ 31-34) ซึ่งผลการวิจัยเช่นนี้จะสอดคล้องกับผลการวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้สำรวจและสัมภาษณ์ราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ในปี 1973 ซึ่งผลการวิจัยตอนหนึ่งพบว่า ประชาชนร้อยละ 64 ไม่ได้เข้าไปใช้ศูนย์การอ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ด้วยเหตุผลว่าไม่มีเวลา ต้องหมกมุ่นอยู่กับการประกอบอาชีพ (Ministry of Education 1973 : 10-11)

ในด้านสถานที่ในการอ่านสิ่งพิมพ์ ผลการวิจัย จากตาราง 27-30 พบว่า ชาวชนบทส่วนมากจะอ่านสิ่งพิมพ์ที่บ้าน ของตนเองมากที่สุด ถึงร้อยละ 41.95 รองลงมาคืออ่านตามร้านขายของ ร้อยละ 22.15 ซึ่งชาวชนบทมีวิธีค้นหาสิ่งพิมพ์โดยการซื้อมากที่สุด ร้อยละ 78.52 (ตาราง 35-38) ซึ่งการซื้อนั้นไม่ได้ซื้อประจำทุกวัน แต่ซื้อเป็นบางครั้งหรือทุกครั้ง que เข้าไปในเมือง

ส่วนวิธีค้นหา อีกวิธีหนึ่งคือ ขอพิมพ์จากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 48.66 ซึ่งวิธีค้นหาและสถานที่อ่านจะสอดคล้องกัน

ในด้านประโยชน์ของการอ่านสิ่งพิมพ์นั้น ชาวชนบทที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน (ร้อยละ 81.54) ว่า การอ่านสิ่งพิมพ์ช่วยให้มีความรู้กว้างขวาง และช่วยให้เข้าใจโลก ชีวิต และคนอื่นมากขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า ชาวชนบทร้อยละ 1.01 เท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่าอ่านสิ่งพิมพ์แล้วไม่มีประโยชน์อะไร (ตารางที่ 39-42) อาชีพอื่น ๆ (ข้าราชการ แม่บ้าน นักเรียนนักศึกษา) ให้ความสนใจและอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทตำรา เรียนอยู่ในเปอร์เซ็นต์สูง ซึ่งเป็นเพราะว่าต้องอ่านตำราเรียนเพื่อประกอบการเรียนการสอนของตน (ตารางที่ 18 และ 22) และอาชีพอื่น ๆ ยังใช้เวลาในการอ่านสิ่งพิมพ์มากกว่า 6 ชั่วโมงในแต่ละสัปดาห์ เพราะส่วนมากจะเป็นผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน

4.3 ความสนใจในการอ่านของชาวชนบท

ผลการวิจัย แสดงให้เห็นถึงความสนใจของชาวชนบทในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ และความมั่นคงในการประกอบอาชีพของตนเอง ตลอดจนมีความต้องการในการประกอบอาชีพ ต้องการความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ (ตารางที่ 43) ดังนั้นชาวชนบทจึงสนใจที่จะอ่านเพื่อจะได้มีความรู้สำหรับช่วยเหลือ ปรับปรุงตนเอง เพราะจากตารางที่ 5 มีผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรถึง ร้อยละ 70.40 หรือ 210 คนในด้านพุทธศาสนา ชาวชนบทให้ความสนใจมากก็เพราะว่าชาวชนบทส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และมีความเลื่อมใสในในพุทธศาสนา ในชีวิตประจำวันของชาวชนบท เกี่ยวพันกับวัดมาโดยตลอด ในด้านการรักษาพยาบาล ก็เป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่มีความสำคัญมาก ซึ่งชาวชนบทต้องรู้ เพื่อช่วยเหลือตนเอง รักษาตนเอง และรักษาตนเองได้

จากตารางที่ 44 ทั้งสองเพศให้ความสนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวันทั้งนั้น เช่น ด้านประกอบอาชีพ คำสอน การดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคต ปัญหาเรื่องเพศ การสมัครและการวางแผนครอบครัว กีฬาต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงว่า เพศชายเป็นผู้เฝ้าครอบครัว ต้องแสวงหาความรู้ข่าวสารเพิ่มเติมเพื่อหาความรู้ที่ได้หันมาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และครอบครัวให้ดีขึ้น ซึ่งชาย มักมีความมักใหญ่ใฝ่สูงมุ่งความสำเร็จของชีวิต จากผลการทำงานมากกว่าหญิง ไม่ชอบทำงานลำเจ้ ต้องการเป็นหัวหน้างาน ชอบงานที่ท้าทายความสามารถมากกว่าหญิง (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2521 : 119) ส่วนเพศหญิงนั้นสนใจเรื่องสวย ๆ งาม ๆ และบางเรื่องก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับ

ภารกิจของเพศหญิง ที่จะต้องปฏิบัติในการดูแลครอบครัว เพราะ นอกจากจะช่วยเพศชายทำงานแล้วยังต้องประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงครอบครัวอีกด้วย และต้องทำหน้าที่แม่บ้านอีก สิ่งต้องอ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มาปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ถ้าพิจารณาในเรื่องของอายุ ผลการวิจัยพบว่า เรื่องที่ชาวชนบททุกกลุ่มอายุให้ความสนใจตรงกันมาก (รายละเอียดในตารางที่ 45) เป็นเรื่องที่ถูกพันกับชีวิตประจำวันเช่นกัน เช่น คำสอน ขนบธรรมเนียมประเพณี บัญชาการครองชีพ ซึ่งผลที่ออกมาเช่นนี้ เพราะว่า วัย 15-50 ปี ยังเป็นวันแรงงาน จึงต้องนำความรู้ข่าวสารต่าง ๆ ไปปรับปรุงในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ ถ้าพิจารณาในด้านอาชีพ ที่ทั้ง 3 อาชีพสนใจมากตรงกันก็จะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทั้งสิ้น (ตารางที่ 46) ตั้งแต่เข้าตรู่จนถึงเข้านอน ล้วนเกี่ยวข้องกับอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมทั้งนั้น เช่น ชาวนา-ชาวไร่ ในใจเรื่องเกษตรกรรม อาชีพรับจ้างสนใจความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย อาชีพอื่น ๆ สนใจเรื่องอื่น ๆ กระจายทั่วไป เพราะมีหลายอาชีพ ชื่อเรื่องที่ทำให้ความสนใจมาก เพราะ จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการประกอบอาชีพ และไม่ยอมกลายเปรียบบุคคลอื่น ๆ

4.4 ความต้องการในการอ่านของชาวชนบท

ผลการวิจัยในเรื่องความต้องการในการอ่านของชาวชนบท โดยให้ชาวชนบทเลือกเรื่องที่ต้องการจะอ่านก่อนเรื่องประเภทอื่น ๆ มา 3 ประเภท จาก 25 ประเภท ปรากฏว่าชาวชนบทได้เลือกประเภทของเรื่องตามความสนใจและสภาพแวดล้อมของแต่ละคน ซึ่งเรื่องที่เลือกนั้นจะสัมพันธ์สอดคล้องกับความสนใจมาก ซึ่งประเภทของเรื่องที่ต้องการอ่านมากเป็นอันดับหนึ่งคือ การเพาะปลูก การทำนา การทำสวนครัว อันดับสองคือ พุทธคำสอน อันดับสามคือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย (ตารางที่ 47-50) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรื่องที่ชาวชนบทสนใจอ่านมากจะเป็นเรื่องที่ชาวชนบทต้องการอ่านก่อนเรื่องอื่น ๆ ด้วย การเลือกอาจจะเป็นเลือกตามความสนใจพื้นฐาน หรือสภาพแวดล้อมสังคม เช่น สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ผลการวิจัยเรื่องความสนใจในการอ่านและความต้องการในการอ่านสิ่งสอดคล้องกัน ซึ่งผลที่ออกมาเช่นนี้จะมีผลดีในแง่การจัดสิ่งพิมพ์ให้ชาวชนบทได้อ่าน เพราะ เป็นสิ่งพิมพ์ประเภทเดียวกัน

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด และได้ศึกษาตามตัวแปรเหตุผลทุกตัวแล้ว โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรเหล่านี้ไม่มีผลทำให้ความสนใจและความต้องการในการอ่านของชาวชนบท อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันเลย ซึ่งผลที่ออกมาเช่นนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจชุมชน

ดังนั้น จึงไม่ต้องมีการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติอ้างอิง

5. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.1 จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งความรู้ข่าวสารที่สำคัญที่สุดของชาวชนบทคือ วิทยุ ผู้สื่อข่าวสารารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน และพัฒนากร เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ปกครอง จึงควรปฏิบัติดังนี้

5.1.1 สถานีวิทยุ เป็นสื่อสารมวลชนชนิดเดียวที่เข้าถึงชาวชนบทได้โดยสะดวก แต่ความรู้ข่าวสารที่เล่นทางวิทยุนี้ ผู้ฟังไม่สามารถทบทวนได้ ทำให้ความรู้ข่าวสารที่เล่นไปนั้น ไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังเท่าที่ควร ผู้สัตรายการสถานีวิทยุควรเล่นความรู้ทั้งหลาย ๆ ครั้ง โดยเฉพาะความรู้ข่าวสารที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ เพื่อว่าชาวชนบทจะได้ นำความรู้ข่าวสารนั้น ไปปรับปรุงประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รายการความรู้ข่าวสารควรง่าย ๆ ไม่เน้นวิชาการมากเกินไป สิ่งจะมีประโยชน์ต่อชาวชนบทมาก

5.1.2 ผู้สื่อข่าวสารารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข ต้องแนะนำและกระตุ้นให้ชาวชนบทช่วยให้งานสาธารณสุขมูลฐานบรรลุเป้าหมายได้ดี ควรแนะนำให้ชาวชนบทกระจายความรู้ด้านสุขศึกษาไปสู่เพื่อนบ้านด้วยกัน ซึ่ง ผลล. อสม. ควรปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในบ้านของตนเองให้ถูกสุขลักษณะก่อน แล้วจึงร่วมพลังช่วยกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านให้ดีขึ้น และควรร่วมมือกับผู้เฒ่าที่รับผิดชอบที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ในการ สดหาสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการสาธารณสุขมาไว้บริการผู้อ่าน

5.1.3 พัฒนากร เกษตรกร เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชาวชนบทในด้านที่ต้องนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ไปแพร่สู่ชาวชนบท โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ตลอดจนการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช ซึ่งความรู้เหล่านี้ล้วนจำเป็นแก่ชาวชนบทผู้เฒ่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอย่างยิ่ง พัฒนากร เกษตรกรต้องเร่งเผยแพร่ความรู้และวิธีการใหม่ ๆ ให้แก่ชาวชนบท ควรใช้วิทยุเป็นสื่อในการเผยแพร่ และควรร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน ในการ สดหาสิ่งพิมพ์ด้านเกษตรกรรมมาให้บริการการอ่านสำหรับผู้สนใจ และพัฒนากร เกษตรกร ต้องประสานงานกับ ผลล. อสม. ด้วย

5.1.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ปกครอง ควรทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับทางอำเภอ และทางศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ในการจัดหาสิ่งพิมพ์เพื่อให้บริการการอ่าน รวมทั้งต้องร่วมมือกับ ผลล. อสม. และพัฒนากร เกษตรกรด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรจัดหาคนเก็บรักษาสิ่งพิมพ์เหล่านั้น เพื่อมิให้สูญหาย และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ยังใช้เป็นสถานที่ในการเผยแพร่ความรู้ข่าวสารได้ด้วย สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ทางราชการส่งไปให้ ก็ควรนำมาให้บริการการอ่าน

5.2 จากการศึกษาพบว่าชาวชนบทสนใจอ่านหนังสือพิมพ์รายวันมากที่สุด และในชีวิตประจำวันยังได้อ่านหนังสือพิมพ์รายวันมากที่สุดนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรได้จัดหาหนังสือพิมพ์ไว้บริการที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านด้วย เพราะหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านแล้ว แต่ยังคงขาดสิ่งพิมพ์และผู้รับผิดชอบ ทางศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น ควรจัดหาทุน และแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบในเรื่องนี้ด้วย ควรติดตามและมีการประเมินผล

5.3 จากผลการวิจัยในเรื่องความสนใจในการอ่าน และความต้องการในการอ่านของชาวชนบทนั้น ปรากฏว่าเป็นเรื่องประเภทเดียวกัน ทางอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และทางศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น ควรจัดหาสิ่งพิมพ์เหล่านี้ไปให้บริการแก่ชาวชนบทด้วย โดยอาจจะขอความร่วมมือไปยังห้องสมุดเคลื่อนที่ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่ตรงกับความสนใจและความต้องการในการอ่านของชาวชนบท

6. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

6.1 ควรศึกษาสภาพการอ่าน ความสนใจ และความต้องการในการอ่านของชาวชนบทภาคอื่น ๆ ให้ครบทั่วประเทศ

6.2 ควรประเมินผลโครงการหีบหนังสือหมู่บ้านและห้องหนังสือประจำหมู่บ้าน เพราะได้ปฏิบัติงานมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2526

6.3 ควรมีการศึกษาริธีการและสื่อการอ่านที่สามารถนำมาใช้ในการปลูกฝังและพัฒนาการอ่านให้แก่ชาวชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ